

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Martin Tamlak

OTSINGUKOERTE KAASAMINE
VARINGUPÄÄSTETÖÖDELE

Lõputöö

Juhendaja:

Eva-Liisa Salin, MA

Kaasjuhendaja:

Gert Teder, BA

Tallinn 2013

ANNOTATSIOON

Kolledž: Päästekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2013
Töö pealkiri: Otsingukoerte kaasamine varingupäästetöödele	
Töö autor: Martin Tamlak	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte: Antud lõputöö on kirjutatud teemal „Otsingukoerte kaasamine varingupäästetöödele“. Lõputöö koosneb 51 leheküljest, mis sisaldab 15 lehekülge lisasid. Lõputöö kirjutatakse eesti keeles ja võõrkeelne kokkuvõte inglise keeles.</p> <p>Töö eesmärgiks on välja töötada kõige sobivam kord Päästeametile varingupääste teenus 3 väljaarendamiseks. Uurimustöö tulemusel selgus, et Päästeametil on 2013. aasta teises pooles plaan alustada varingupääste teenus 3 väljaarendamist, kuid puudub selge dokumentatsioon mille alusel hakatakse otsingukoeri valima ning kontrollima. Lisaks tuuakse töös välja milline on teiste valdkondade praktika teenistuskoe kasutamisel, otsingukoerte võimekus reageerida varinguõnnetustele ning Päästeameti poolsed tegevused varingupääste teenus 3 väljaarendamiseks. Saadud teabe abil koostas töö autor sobiva plaani otsingukoerte rakendamiseks varingupäästetööl Eestis, mida Päästeamet saab kasutada varingupääste otsimisteenus koortega väljaarendamisel 2015.aastaks.</p>	
Võtmesõnad: otsingukoer, varinguõnnetus, Päästeamet, varingueksamid, teenistukoer,	
Võõrkeelsed võtmesõnad: sniffer dog, collapse accident, Estonian rescue board, collaps exams, service dog,	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Margus Möldri	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Eva-Liisa Salin	Allkiri:

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	5
SISSEJUHATUS	6
1. SENINE PRAKTIKA TEENISTUSKOERTE KAASAMISEST TEISTES VALDKONDADES: NÄIDE POMMI-JA NARKOKOERTE NAJAL	8
1.1 Intervjuu demineerimiskeskuse ekspert-künoloog Urve Lagedaga	8
1.2 Intervjuu põhja tollipunkti vaneminspektor koerajuhi Katrina Jõemaaga	10
2. OTSINGUKOERTE NÕUDED NING VÕIMEKUS REAGEERIDA VARINGUPÄÄSTETÖÖDELE	12
2.1 Otsingukoerte koolitus	13
2.2 Otsingukoerte sobivuseksamid	15
2.2.1 Sobivuseksam varing RH-T E	16
2.2.2 Varingu-eksam A tase RH-T A	16
2.2.3 Varingu-eksam B tase RH-T B	16
2.3 Eesti Otsingukoerte Klubi nõuded varinguõnnetustele reageerivatele otsingukoertele	17
3. OTSINGUKOERTE VALMISOLEK JA NENDE KAASAMINE VARINGUPÄÄSTE SÜNDMUSELE - UURING NING TULEMUSED	20
3.1 Intervjuu Eesti Otsingukoerte Klubi esindajaga	20
3.2 Intervjuu Päästeameti poolse esindajaga	24
3.3 Intervjuude analüüs	25
4. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD OTSINGUKOERTE RAKENDAMISEKS VARINGUPÄÄSTETÖÖL EESTIS	28
KOKKUVÕTE	31
SUMMARY	33

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	34
LISA 1 Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoorte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord	36
LISA 2 Intervjuu küsimused Päästeameti eksperdile	42
LISA 3 Intervjuu küsimused Eesti Otsingukoorte Klubile	43
LISA 4 Sobivuseksam varing RH-T E	44
LISA 5 Varingu-eksam A tase RH-T A	46
LISA 6 Varingu-eksam B tase RH-T B	48
LISA 7 Intervjuu küsimused narkokoera juhile	50
LISA 8 Intervjuu küsimused pommikoera juhile	51

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

EDRT – Eesti Päästemeeskond (*Estonian Disaster Relief Team*)

EOKK – Eesti Otsingukoorte Klubi

FCI – Rahvusvaheline Künoloogia Föderatsioon (*Fédération Cynologique Internationale, International Canine Federation*)

IPO-R – rahvusvaheline päästekoorte eksamite eeskiri (*Internationale Prüfungsordnung für Rettungshunde, International Testing Standards for Rescue Dogs*)

IRO – Rahvusvaheline Päästekoorte Organisatsioon (*Internationale Rettungshunde Organisation, International Rescue Dog Organisation*)

PTJ – Päästetöö juht

PäA – Päästeamet

RH-T – päästekoorte varingueksam (*Rettungshunde-Trümmerprüfung, Rescue Dog Rubble Search Test*)

RPR – Vabatahtlik Reservpäästerühm

VAAK – Sise-, Justiits- ja Rahandusministeeriumi valitsemisala arengukava

VARING – ühekordne varisemine, kokkuvarisemine, sisselangemine; selle tulemusena tekkinud kivirusu või muu kuhjatis (Langemets jt. 2009).

SISSEJUHATUS

Eestis juhtub igal aastal õnnetusi, mille käigus hoonete konstruktsioonid saavad tugevalt kannatada ja mille tagajärjel on hooned kas osaliselt või täielikult varisenud. Hoonete konstruktsioonide varisemise tagajärjel on saanud viga ning hukkunud inimesi.

Autor peab teemat oluliseks eelkõige lähtudes asjaolust, et otsingud varisemisohlikest ehituskonstruktsioonidest on väga keerulised. Kõige tõhusam on kasutada otsingukoeri, kes on sellise töö jaoks välja koolitatud. Otsingukoerte kasutamine suurel rusukoonusel, laial maaalal on palju kiirem ning efektiivsem, kui tehnilise otsingu kasutamine ning see on eriti oluline päästetööde teostamisel varinguhõnnetustel. Varinguhõnnetustel ehituskonstruktsioonide või ehituskonstruktsiooni elementide vahele kinni jäänud inimeste kiire leidmine on eluliselt tähtis. Otsingukoer võimaldab otsida inimesi varisenud ja purustatud hoonete konstruktsioone avamata.

Teema on aktuaalne kuna lähtudes Siseministeeriumi valitsemisala arengukavast 2012-2015, peab aastaks 2015 olema välja arendatud varingutelt otsimisteenus koertega (varingupääste 3 teenus) vabatahtlike päästeorganisatsioonide ja Eesti päästemeeskonna baasil(Siseministeeriumi...29.12.2012). Kuidas seda täpselt praktikas teostada, vajab süsteemset lähenemist ning hetkeolukorra jaoks sobivaima korra väljatöötamist. Kord aitaks Päästeametit väljaarendada varingupääste otsimisteenus koertega.

Tuginedes eelnevale on lõputöö põhiprobleemiks varingupääste 3 teenuse puudumine. Sellest tulenevalt on lõputöö eesmärk välja töötada kõige sobivam korra Päästeametile varingupääste 3 teenuse väljaarendamiseks. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks peab autor lahendama järgmised uurimisküsimused:

1. kuidas ja millise korra alusel kasutatakse teenistuskoeeri teistes valdkondades?

2. millisena näeb Päästeamet varingupääste teenus 3 lähitulevikus?
3. milline on arvuline hetkeseis Eesti Otsingukoerte Klubis varingusündmustele reageerivate otsingu-ja päästekoerte osas?
4. millistele tingimustele peab vastama otsingu-ja päästekoer, kes reageerib Eestis varingupääste sündmusele?
5. kelle ülesandeks jääb otsingu- ja päästekoerte kaasamine varingupäästetöödele ning kuidas seda plaanitakse teha?

Uurimismeetoditest kasutatakse antud lõputöös intervjuusid. Intervjuudega selgitatakse välja, milline on teiste valdkondade praktika teenistuskooete kasutamisel, otsingukoerte võimekus reageerida varinguhõnnetustele ning Päästeameti poolsed tegevused varingupääste teenus 3 väljaarendamiseks. Saadud teabe abil saab autor koostada sobiva plaani otsingukoerte rakendamiseks varingupäästetööl Eestis, mida Päästeamet saab kasutada varingupääste teenus 3 väljaarendamisel 2015. aastaks.

Lõputöö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis tuuakse välja teenistuskooete kasutamise praktika kahes teises valdkonnas. Rõhutatakse otsingukoerte koolitamise ja teenistusülesannete eripära, tuuakse teises peatükis välja nõuded otsingukoertele ning nende koolitusviisid. Lisaks sellele antakse ülevaade ka eksamitest, mis on spetsiaalselt välja töötatud varingupääste ala otsingukoerte ning nende juhtide taseme testimiseks.

Kolmandas peatükis esitatakse läbiviidud uuring ning selle meetodikate kirjeldused ja tulemused koos analüüsiga. Tuuakse välja intervjueritavate seisukohad varingupääste teenus 3 välja töötamiseks Eestis, mida autor analüüsib võttes arvesse teistes valdkondades kasutusel olevat korda ning otsingukoerte varingupäästetööl kasutamise spetsiifikat.

Viimases peatükis pakub autor omapoolse korra varingupääste teenus 3 väljatöötamiseks Päästeametis. Sealjuures toob autor välja punktid, mida Päästeamet peaks jälgima ning arutama varingupääste teenus 3 välja töötamisel.

1. SENINE PRAKTIKA TEENISTUSKOERTE KAASAMISEST TEISTES VALDKONDADES: NÄIDE POMMI-JA NARKOKOERTE NAJAL

Uuringu eesmärgiks oli saada teada, milline on senine praktika teenuskoerte kaasamisel pommi-ja narkokoertena, kuidas on ülesehitatud koerte kaasamise süsteem ning millised on nende töö põhimõtted. Juba toimiva süsteemi uurimine võib anda ideid, kuidas üles ehitada uut süsteemi, see tähendab otsingukoerte kaasamist varingupääste sündmustele.

Intervjuud viidi läbi Demineerimiskeskuse ekspert-künoloogi Urve Lagedaga ning põhja tollipunkti vaneminspektor koerajuhi Katrina Jõemaaga.

1.1 Intervjuu demineerimiskeskuse ekspert-künoloog Urve Lagedaga

Eestis reageeris esimesele demineerimissündmusele pommikoer 1994. aastal. Sel hetkel oli Eestis arvel kaks pommikoera. Pommikoerandus aktiveerus siis, kui esimesed koerajuhid koos oma koertega lähetati 2002. aastal välismissioonile Afganistaani. Missiooni jaoks võeti tööle täiendavaid koerajuhte. Missioonid kestsid vahetustega kokku 2 aastat, üks koerajuht oli koos koeraga missioonil pool aastat korraga. Süsteem hakkas korralikult tööle peale seda, kui kaotati ära päästekompaniid ja loodi pommigrupid. Igasse pommigruppi tuli kaks koerajuhti ja pommikoera. Hetkel on arvel 13 pommikoera. Lisaks nendele 10-le koerale kes tagavad valve on koolitamisel ka kolm kutsikat, kes on küll pommikoertena arvel, aga väljakutsetel veel ei käi. Üldjuhul ostetakse kutsikas juba tegutseva pommikoerale kõrvale. Pommikoer on kas riigi omand või riik on võtnud koera kasutusrendile koerajuhi käest. Riik tasub koera ülalpidamiskulud ning treeningud. Kui koerajuht soovib spetsiifilist ja erialasse mittepuutuvat koolitust oma koerale, tuleb selle eest ise maksta, kuid kõik pommikoera koolitamiseks vajalikud kulud kaetakse riigi poolt. Koolitused toimuvad iga kuu plaanipäraselt. Lisaks sellele toimub koerte pidev treening töö ajal. Koer ja tema juht ei pea viibima vahetuse ajal enda tööruumides. Neil on lubatud ringi liikuda ning

vahetuse ajal ka treeninguid läbi viia. Pommikoera vahetus kestab igas regioonis erinevalt. Lõuna-ja Ida demineerimiskeskuse on pommikoer valves 2 päeva tööl 2 päeva vaba. Põhja demineerimiskeskuses 12 tundi kohapeal ehk siis demineerimiskeskuses, edasine valve toimub kodus. Valvegraafik on koostatud 5 päeva tööl 5 päeva vaba. Kuna Lääne-Eesti demineerimiskeskuse on olemas ainult üks pommikoer siis tema on aasta läbi valves ja valmis reageerima sündmustele. Reageerimisel ei ole paika pandud ajalist nõuet, kui kiiresti peab pommikoera juht koos koeraga välja sõitma. Senine tava on, et kui pommikoer asub keskuse territooriumil, sõidab ta koos demineerijatega välja. Kui ollakse treeningul või jooksmas ja asutakse keskusest kaugemal, reageeritakse otse treeningult ja nii kiiresti, kui võimalik. Kui mingis keskuses puudub pommikoer kas haiguse tõttu või on hõivatud õppustega, kaetakse seda piirkonda teiste keskuste poolt. Suurematele sündmustele, kus läheb vaja väga palju ressursi, kutsutakse abijõude teistest Eesti piirkondadest. Üle-eestiline valmisolek peab olema tagatud (Lageda 2013).

Sündmusele reageeriva koerajuhi ja koera varustuse osas ei ole nõuded ettekirjutatud ühegi dokumendiga. Pommikoortel küll on olemas kaelarihm ja teatavatel juhtudel ka rakmed, kuid sündmusel neid ei kasutata ohutuse mõttes. Koer võib väga kergesti rihma või rakmetega kinni jääda ning selle tagajärjel võib lõhkeseadeldis aktiveeruda (Lageda 2013).

Pommikoortel puudub hetkeseisuga kindlustus. Kuna koerad on riigi omad, siis riik pole hetkel pidanud vajalikuks koeri kindlustada. Vahepeal kindlustas demineerimiskeskus oma isiklikust eelarvest pommikoeri, kuid seda ei tehta enam. Põhjuseks kindlustamisest loobuti, oli see, et hilisem kindlustusraha ei laekuks mitte demineerimiskeskusesse tagasi, vaid läheb otse Siseministeeriumisse, kust seda ei ole võimalik tagasi saada (Lageda 2013).

Hetkel on kõige suuremaks probleemiks pommikoerte edasine saatus peale nende tööstaaži lõppu. Koer kantakse maha, kui lööb välja mõni haigus või vanadusest tulenevalt ei suuda ta oma tööd enam korralikult teha. Peale mahakandmist tekib olukord, kus riik annab koera ära. Tavaliselt jääb koer koerajuhi juurde, kuid on tekkinud ka olukordi, kus koerajuhil pole võimalik koera endale jätta, näiteks

majanduslikel põhjustel või seetõttu, et on soetatud juba uus koer. Hetkel puudub toetus peale seda, kui koer maha kantakse. See omakorda paneb koerajuhi raskesse olukorda, sest majanduslikult on väga kulukas vana ja haiget koera ülal pidada. Üheks võimaluseks on koera oksjonile panek. See on probleem, kuna koer võib sattuda terroristide kätte ning tema oskusi võidakse ära kasutada kurjadel kavatsustel (Lageda 2013).

1.2 Intervjuu põhja tollipunkti vaneminspektor koerajuhi Katrina Jõemaaga

Eestis hakati narkokoeri kasutama 1993. aastal. Hetkel on Eestis 23 narkokoera. Narkokoeri eristab kõikidest teistest teenistuskooertest see, et nad töötavad iga päev. On küll valvegraafik, mille alusel on korraldatud reageerimine eriolukordadele, kuid tavatöö toimub 12-tunniste vahetustega ning olukordi, kus koer lihtsalt ootab väljakutset, ei ole - kõik koerad on üle Eesti koguaeg töös. Narkokoerte tööpiirkond on väga lai - lennujaamad, Eesti Post, erinevad sadamad. Koostöös politseiga käiakse narkoreididel koolides, kodu läbiotsimistel, ööklubides ja suurüritustel. Seoses sellega on narkokoerad suurema osa oma elust aktiivselt tööl. Probleem on, et see väsitab koera kiiremini ära ja haigused on kerged tulema. Üldjuhul väsivad koerad Eestis 7-8 aastaselt. See võib olla tingitud nende tihedast töögraafikust. Mujal maailmas on 10 aastane koer veel väga töökas ja ei ole märke lähenevast pensionile jäämisest. See vanuste vahe võib olla tingitud ka koolitamiste iseärasustest (Jõemaa 2013).

Narkokoeri ja teisi teenistuses olevaid koeri eristab ka see, et neilt ei nõuta ideaalseid tervisenäitajaid. Kui võetakse kutsikas, hakatakse teda koolitama ning mõne kuu pärast avastatakse, et ta pole täiesti terve, siis tööst teda maha ei arvata, vaid jätkatakse tema treenimist - mingitmoodi suudab koer ikka süsteemile kasulik olla. Maha ei arvata teda ka sellepärast, et väga palju aega ja ressursi on tema peale juba kulutatud ning see tuleb kuidagi süsteemile tagasi teenida (Jõemaa 2013).

Kui mujal maailmas on enam levinud tava töökoer valida vähemalt 1,6 aastaste noorkoerte hulgas, siis Eestis selliste koerte osas pakkumine puudub ja valik tehakse kutsikana. Seda ka juhul kui koer on ostetud teisest riigist. Kutsika valimisel ei saa kindel olla, kuidas eeldatavad omadused edasi arenevad ja peamiselt testitakse saagiinstinkti tugevust. Tugeva saagiinstinkti olemasolu võimaldab peita koera vähemtugevaid külgi. Nii ei selgu näiteks suure mängusooviga koertel tegelik keskkonnatundlikkus ja vananedes mängulusti hääbudes töösoov väheneb. Sellest tulenevalt võib juhtuda, et liigne sotsialiseerimine ja keskkonnatreeningud ning soov kiire tulemus saavutada, annavad lõppkokkuvõttes lühema töökõlblikkuse aja (Jõemaa 2013).

Narkokoertele ja nende juhtidele on dokumentide alusel paika pandud täpsed nõuded varustusele. Koerajuhi üheks varustuse elemendiks on sõiduauto. Süsteem tagab igale koerjuhile transpordivahendi, millega on võimalik koera tööle või treeningule transportida. Seoses avaliku teenistuse seaduse muudatustega kaotati 2013. aastal süsteem, kus koerajuhile oli hoolduskokkuleppel tagatud vahendid koera hooldamiseks ja treenimiseks teenistusvälisel ajal ning koerajuhile selle eest makstav lisatasu. Edaspidi on kohustused reguleeritud ametijuhendiga ja see praktika alles kujuneb.

Maksu- ja Tolliamet tagab koertele kuivtoidu ja tervisekulud teenistusaja jooksul. Teenistusest maha kantud koer on enamasti jäänud koerajuhile ja temaga seotud kulused ei hüvitata. Praktikas on koerajuhil isiklikul kulul korraga hooldada olnud kuni 3 teenistusest eemale jäänud koera, mis on äärmiselt kulukas (Jõemaa 2013).

Narkokoeral ning koerajuhil puudub hetkel kindlustus. Kindlustuse puudumist võib põhjendada sellega, et riskid ei ole väga suured. Igapäevatööd tehes on tõenäosus väga väike, et narkokoer satub kokku ainega või esemega, mis on ohtlik temale või koerajuhile (Jõemaa 2013).

2. OTSINGUKOERTE NÕUDED NING VÕIMEKUS REAGEERIDA VARINGUPÄÄSTETÖÖDELE

Pääste- või otsingukoerana sobib töötama koer, kes on terve, heas füüsilises vormis ega ole agressiivne inimeste suhtes. Omadustelt peab koer olema julge ja enesekindel, mitte kartma kõrgust, pimedust ega erinevaid helisid. Otsingukoeri kasutatakse inimeste otsimiseks metsaaladelt, tühjadest hoonetest ning varemetest. Otsingukoeri kasutatakse seetõttu, et koer suudab avastada inimese lõhna 150-200 meetri kauguselt. Koer kasutab selleks inimese poolt eritatud lõhna. Inimene eraldab pidevalt surnud naharakke, koera jaoks omab iga inimese lõhn iseloomuliku ja unikaalset informatsiooni. Otsingukoer ei vaja otsitava inimese lõhnanäidist, tema ülesandeks on õhulõhna abil kindlaks teha, kas otsitav asub otsingualal või mitte. Koer annab märku kõikidest inimestest, kes alal viibivad. Võimalik on koerale õpetada ka markeeritud otsingut, mis tähendab, et koer otsib otsingualalt kindla lõhnaga inimest. Markeeritud otsingut ei saa kasutada varingupäästetöödel, kuna seal on üldjuhul rohkem kannatanuid ja nende identifitseerimine ei ole võimalik. Seetõttu märgitakse varingupääste puhul kõik kohad, kust eritub elusa inimese lõhna (Snovak 2004:185). Lisaks peab otsingukoera suutma üle kontrollida raskesti ligipääsetavaid kohti ning olema võimeline lühikese ajaga läbi otsima suure maa-ala (Otsingukoertest...09.01.2013.).

Intervjuudest selgus, et pommi- ja narkokoerad ei erine omaduste poolest otsingukoerte omadest. Põhiliseks kriteeriumiks mis on seatud otsingukoertele on oma töö hea sooritus. Ei ole oluline mis tõugu koer on, peasi, et ta suudab oma töö korralikult ära teha. Otsingukoerad muudab eriliseks see, et koer otsib elusat inimest. Koer peab olema hea lõhnatajumisega, ning olema huvitatud inimese otsimisest. Erinevus tuli välja ainult narkokoerte tinguste poolest. Narkokoer võib töödata ka siis kui on tervisega probleeme. Otsingukoerte ja pommikoerte osas selline asi lubatud ei ole

Varustuse osas on hetkel rahvusvahelise dokumendiga määratud, et maa-ala otsingul olevad koerad peavad alati kandma seljas tunnusvesti tähisega PÄÄSTE.

Vesti kasutatakse koera märgistamiseks. Kui koer peaks leidma inimese, siis inimene saab aru, et koer tuli teda päästma ning ei kujuta talle ohtu. Varingul ja varemets koera ohutuse tagamiseks vesti ei kasutata (Otsingukoertest...09.01.2013).

2.1 Otsingukoerte koolitus

Üks raskemaid ülesandeid otsingukoerale on inimeste kiire üles leidmine, kui on toimunud maavärin või gaasiplahvatus. Paljud erinevad lõhnad ja segavad faktorid teevad otsimise raskeks. Koer peab iseseisvalt hakkama saama meetri suuruste kivirusudega, et leida nende alla kadunud inimene ning näidata seda oma juhile. Vigade ärahoidmiseks töötab otsingul kaks või rohkem koera (Tasks...09.01.2013).

Otsingukoera koolitus ei ole tüüpiline kutsikakooli või kuulekuse grupitreening, vaid igale koerale planeeritakse individuaalne harjutus vastavalt tema oskuste tasemele. Harjutuse ajal teeb lisaks koerajuhile koeraga tööd ka figurant – abiline, kelle roll koolitamisel on äärmiselt oluline seetõttu, et tema käest saab koer preemia ja kiituse soovitud käitumise kinnistamiseks. Valdavalt premeeritakse pääste- ja otsingukoeri harjutuse edukal sooritamisel motivatsiooniesemega mängides – palli, nutsu, kaltsu või mu sarnase mänguasjaga, mille nimel koer on valmis pingutama. Seetõttu alustatakse koolitamist mänguharjutustega, mille vältel näitab koerajuht ette, millised on tema koera mänguharjumused ning parimad motivatsiooniesemed. Seejärel jätkavad koeraga mängimist juba figurandid. Esimestes trennides on tavaline, et koeraga mängitakse palju ning teda premeeritakse aktiivse mängu ja figurandiga kontakti loomise eest. Paralleelselt teatamisharjutustega hakatakse koerale õpetama ka eemaldumist. Koer peab suutma töötada iseseisvalt koerajuhist eemal vähemalt 50 m kaugusel, aga sageli kaugemalgi (Otsingukoera...09.01.2013). Tugeva karjainstinktiga koerte jaoks võib omanikust kaugemale eemaldumine olla esialgu suur katsumus. See ei tähenda muidugi seda, et karjakoerad otsingukoerteks ei sobiks. Lihtsalt nende treenimis meetodid on teistsugused, kui jahikoerte omad. Intervjuudest selgus, et tegelt ei

ole vahet kas otsingukoeraks võetakse karja- või jahikoer. Ühtmoodi suudetakse mõlemad tööle rakendada. Ainuke vahe on selles, et igal koeral on omad plussid ja miinused. Karjakoer on väga kuulekas ning iseloomult hea, jahikoertel on samas saagiotsimine paremini välja arenenud. Saagiotsimist saab lõpuks figurandi, lõhkeaine või siis narkootikumi otsimiseks ära kasutada.

Nii pommi- kui narkokoerte algkoolitus sarnaneb otsingukoerte koolitusega. Alates sellest, kui koolitus läheb rohkem erialaseks muutuvad treeningkavad ning võtted. Pommikoerale hakatakse õpetama lõhkeaine tuvastamist. Treeningud on väga intensiivsed kuna tänapäeval on väga palju erinevaid lõhkeaineid ning koer peab neid kõiki suutma tuvastada siis kulub selleks väga palju aega. Lisaks sellele peab koera pidevas toonuses hoidma, et valmisolek oleks võimalikult hea ning haistmismeeled võimalikult erksad. Kui avastatakse ringluses mingi uus lõhkeaine, tuleb viia läbi koolitus ka pommikoerte seas. Aga üldkoolitus nii kuulekus, kui otsing on suhtelised sarnased otsingukoerte koolitusega.

Otsingukoera koolitus erineb narko- ja pommikoera koolitusest ainult sellepoolest, et otsingukoer õpetatakse otsima elusat inimest. Kui rääkida otsingukoerte koolitamisest varingu alal, siis nõuab see rohkem ressursi kui pommi- ja narkokoerte koolitus. Otsingukoerte koolitamiseks on vaja korraliku harjutusväljakut. Harjutusväljaku ehitamine on üpris kulukas ning vajab suur ala.

Kõikide algharjutuste juures on koerajuhi roll olla oma koerale juhiks ja suunajaks. Koertel on suurepärane haistmismeel, seetõttu on lõhnatöö neile kõige loomuomasem osa, mis reeglina erist õpetamist ei vaja. Lõhna järgi inimese asukoha kui lõhnaallika väljaselgitamise ehk täpsustamise oskus tuleb kogemusega. Sealjuures peab koerajuht olema enesekindel, tasakaalukas ja toetama oma käitumisega harjutuse õnnestumist. Koerajuht on see, kes koera harjutuseks valmis paneb ning tööle saadab. Harjutuse ajal, mil koer töötab on koerajuht passiivne ning laseb koeral keskenduda figurandile. Koerajuht muutub taas aktiivseks, kui figurant on lõpetanud koera premeerimise, siis võtab koerajuht piltlikult öeldes hea töö vastu ning rõõmustatakse koos. Senine kogemus on näidanud, et keskmiselt kord nädalas treenides (suveperioodil kaks korda) kulub algväljaõppest esimese ametliku päästeala koolitustulemuseni keskmiselt 1,5 – 2

aastat (Otsingukoera...09.01.2013). Pommi ja narkoerete koolitamiseks kulub praktiliselt samapalju aega, et oleks võimalik koer võtta teenistusse. Aeg millal koer on võimeline teenistusse astuma oleneb ka muidugi koera iseloomust aga üldiselt jääb koerte algõpe 1,5- 2 aasta vahele.

2.2 Otsingukoerte sobivuseksamid

Rahvusvaheline Päästekoerte Organisatsioon IRO on töötanud välja ühtsed eeskirjad, mille alusel viia läbi eksameid otsingukoertele kogu maailmas. Rahvusvahelisi IPO-R teste korraldavad IRO liikmesorganisatsioonid. Eksamid toimuvad IRO egiidi all, mis tähendab, et sõltumatud eksamikohtunikud määratakse IRO poolt ning IPO-R testide kalender on avaldatud IRO veebilehel. Rahvuslikke eksameid on õigus korraldada Eesti Kennelliidu liikmesorganisatsioonidel kutsudes hindama vastava IPO-R ala hindamisõigust omavaid IRO või FCI väliskohtunikke. Kuna otsingu- ja päästekoerte koolitamine ei ole Eestis kuigi levinud harrastus, siis hetkeseisuga Eestis IPO-R hindamisõigust omavaid kohtunikke ei ole. Sooritatud eksam on tõestus otsingukoera edukast väljaõppest vastaval erialal.

Eksam koosneb kahest osasooritusest, erialaosa A (maa-ala, jälg, varemed vms), kuulekus ning osavus. Ühel päeval võib koer sooritada eksami vaid ühel erialal (Eksamid...09.01.2013).

Otsingukoertele, kes töötavad täielikult või osaliselt varisenud ehitistel, on ette nähtud kolm erinevat eksamit, mis tuleks läbida enne, kui koera tohib rakendada päästetöödel (Eeskirjad...09.01.2013).

2.2.1 Sobivuseksam varing RH-T E

Sobivuseksamil pannakse suurt rõhku kuulekusele. Sobivuseksam näitab ühtlasi kas koer on valmis varingu-eksam A-taseme või varingu-eksam B-taseme eksamite jaoks. Otsingualaks on hävinenud või osaliselt hävinenud ehitis, mis koosneb erinevatest ehitismaterjalidest. Otsinguala suurus on vähemalt 400-600 m² ühel tasandil. Otsinguala peab olema avatud ja nähtav kohtunikule ning koerajuhile. Otsingualale on ära peidetud üks figurant ehk abiline. Otsingukoera tööaeg otsingualal on 15 minutit (Sobivuseksam...03.04.2013).

Hetkeseisuga puudub Eestis võimalus sobivuseksami tegemiseks. Enamjaolt käiakse eksamit sooritamas Soomes või Rootsis. Harjutamiseks kasutatakse vanu sõjaväehooneid ja osaliselt ka varisenud ehitisi, kuid need ei vasta eksami sooritamise nõuetele.

2.2.2 Varingu-eksam A tase RH-T A

Varingu-eksam A on üks kahest varingupäästeala põhieksamist. Koeral, kes on edukalt läbinud varingu-eksam A-taseme eksami, on võimalus soovikorral teha järgnevalt varingu-eksam B-taseme eksam. A-taseme eksamit eristab sobivuseksamist see, et otsinguala peab olema 800-1000 m², ühel või mitmel tasandil. A-taseme varinguala peab sisaldama pimedaid ruume ja madalal asetsevaid peidikuid kuni 1 m sügavusel. Sobivuseksamil pimedate ruumide ja peidikute nõue puudub. A-taseme eksamil peab otsingukoer üles leidma kaks figuranti ehk peibutist, 20-ne minuti jooksul (Varingu-eksam A...03.04.2013).

2.2.3 Varingu-eksam B tase RH-T B

Varingu-eksam B-taseme eksam on kõige kõrgema tasemega eksam. . Nagu juba eelnevalt öeldud, on eksamile pääsemise eelduseks A-taseme eksami edukas sooritamine. Otsingualaks on hävinenud või osaliselt hävinenud ehitis, mis võib koosneda erinevatest ehitismaterjalidest, vähemalt 1 200-15 000 m², ühel või mitmel tarandil. B-taseme varinguala peab sisaldama vähemalt kuut peidikut, millest vähemalt kaks peavad olema pimedad ruumid või õõnsused, vähemalt

kaks madalal asetsevat peidikut u 2 m sügavusel või vähemalt kaks minimaalselt 2 m kõrgusel asuvat peidikut. Eksam kestab 30 minutit, mille vältel tuleb leida kolm figuranti ehk peibutist. Kasutusel on mitmeid häirijaid: hõõguv tuli, mootorimüra, haamrilöögid, trummeldamine, helilindistused jne. Häirijate ülesandeks on luua reaalsust peegeldav situatsioon koerale. Häirijatega harjunud ning neist sõltumatult oma tööd jätkav koer on suuteline ka reaalse sündmuse ajal paremini tööd tegema ega kohku erinevatest õnnetuspaigal olevatest häirijatest. (Varingu-eksam B...03.04.2013).

2.3 Eesti Otsingukoerte Klubi nõuded varinguõnnetustele reageerivatele otsingukoertele

Eesti Otsingukoerte Klubi on kehtestanud nõuded koerajuhtidele ning otsingu- ja päästekoertele, kes vabatahtlikena osalevad operatiivtegevuses. Väljakutsele reageerivad pääste- ja otsingumeeskonnad vastavad antud dokumendiga kehtestatud tingimustele, et kindlustada operatiivtegevuses osalevate koerajuhtide kõrged professionaalsed oskused ning otsingu- ja päästekoerte väljaõppe ühtne tase (Lisa 1).

Vastavalt EOKK poolt kehtestatud nõuetele peab operatiivtegevuses osalev koerajuht vastama järgmistele tingimustele:

- on vähemalt 18-aastane ja Eesti Otsingukoerte Klubi (edaspidi EOKK) või Reservpääste rühma (edaspidi RPR) liige;
- on võimeline töötama stabiilselt ja tulemuslikult pingeolukorras ning oskab teha meeskonnatööd;
- on aus, kohusetundlik, otsustus- ja vastutusvõimeline, sealhulgas võimeline langetama otsuseid iseseisvalt oma pädevuse piires ja võimeline nägema ette otsuste tagajärgi;
- on läbinud tervisekontrolli vastavalt vabatahtlikule päästjale esitatavatele

tervisenõuetele ning tema füüsiline ettevalmistus tagab vabatahtliku päästja päästesündmuse lahendamise ülesannete nõuetekohase täitmise;

- on läbinud vähemalt 16-tunnise vabatahtliku päästja esimese astme õppe või omab vabatahtliku päästja tunnistust.

Vastavalt samale dokumendile peab operatiivtegevuses osalev otsingu- ja päästekoer vastama järgmistele eeltingimustele:

- koera vanus peab olema vähemalt 18 kuud;
- koer peab olema vaktsineeritud vastavalt Eesti Kennelliidu poolt kehtestatud vaktsineerimisnõuetele ning saama regulaarselt ussi- ja parasiiditõrjet;
- koer on terve ja heas füüsilises vormis ega tohi kannatada tervisehäirete all, mis piiravad tema sooritusvõimet või takistavad tal täitmast funktsioone, milleks koer treenitud on. Väljakutsetel on keelatud osaleda haige koeraga ja koeraga, kellele on antud valuvaigistavaid ravimeid;
- koer peab olema märgistatud mikrokiibiga või ID-tätoveeringuga, mille andmed koera omaniku kohta on identifitseeritavad lemmikloomaregistri kaudu (Lisa 1).

Ülal toodud nõuded kattuvad osaliselt pommikoertele esitavate nõuetega nagu selgus autori poolt läbiviidud intervjuust Urve Lagedaga. Koer peab olema vaktsineeritud vastavalt Eesti Kennelliidu kehtestatud vaktsineerimisnõuetele ning saama regulaarselt ussi- ja parasiiditõrjet lisaks sellele peab ta olema märgistatud mikrokiibiga või ID-tätoveeringuga, mille andmed koera omaniku kohta on identifitseeritavad lemmikloomaregistri kaudu. Pommikoertele aga pole ettenähtud kindlat vanust, kuigi üldjuhul võetakse koer arvele, kui ta on 2-aastane. Vanusest olulisem on see, kui hästi koer on õppinud ning kas ta on valmis tööks. Koer peab olema heas füüsilises vormis ja terve. Kui ilmnevad tervisevead või koer ei saa enam oma tööga hakkama, arvatakse koer reservi (Lageda 2013).

Narkokoerte esitatavad nõuded kattuvad suuremas osa pommikoerte omadega. Koer peab olema vaksineeritud vastavalt Eesti Kennelliidu kehtestatud vaksineerimisnõuetele ning saama regulaarselt ussi-ja parasiiditõrjet lisaks sellele peab olema märgistatud mikrokiibiga või ID-tätoveeringuga, mille andmed koera omaniku kohta on identifitseeritavad lemmikloomaregistri kaudu. Kindlat vanust koeralt nõutud pole ning koerajuht otsustab millal ta koera tööle rakendab. Füüsilise vormi kohapealt nõuded narkokoertele puuduvad. Intervjuust narkokoera juhi Kadri Jõesaarega selgus, et hetkel kasutusel olevatest koertest on mõned isegi haiged ning nõrga tervisega. Kuna puudub vajalik juurdekasv, tuleb kasutada haigeid ning väsinud koeri töö tegemiseks (Jõemaa 2013).

Üheks huvitavaks tähelepanekuks tuli välja intervjuudest just narkokoerte juhiga. Teenistuses võib kasutada haiget koera. Teiste intervjuueeritavatega suheldes sellel teemal tuli välja, et teistes teenistustes selline asi poleks lubatud. EOKK on sündmustele reageerivatele koertele ja koerajuhile seadnud kindlad reeglid mis peavad olema täidetud. Tulenevalt sellest nõustub töö autor täiesti EOKK poolt kehtestatud nõuetega, kuida teenistuskoer ei tohi kasutada haigena sündmustel. Haige koer ei suuda anda maksimumi ning tema töökiirus ja kvaliteet kannatavad sellest.

3. OTSINGUKOERTE VALMISOLEK JA NENDE KAASAMINE VARINGUPÄÄSTE SÜNDMUSELE - UURING NING TULEMUSED

Uuringu eesmärgiks oli saada teada, mis on Eestis hetkeolukord varingutelt otsivate otsingukoerte osas ning kuidas näeb Päästeamet tulevikus ette varingupääste teenus 3 väljaarendamist ja tööle rakendumist.

Intervjuud viidi läbi Eesti Otsingukoerte Klubi juhatuse esimehe ning Päästeameti päästetöö osakonna eksperdiga, kelle tööloiguks on varingupääste 3 teenuse väljaarendamine.

3.1 Intervjuu Eesti Otsingukoerte Klubi esindajaga

Intervjuust Eesti Otsingukoerte Klubi (edaspidi EOKK) juhatuse esimehe Margot Luukasega selgus, milline on nende klubis arvuline hetkeseis varingutel otsivate otsingukoerte osas. Hetkel on otsingukoerte klubil kaks koera, kellest üks on läbinud varingueksami kõige kõrgema taseme ehk B-taseme eksami ning kellest teine on läbinud A-taseme eksami. Paraku viimati nimetatud koer enam vanuse tõttu aktiivses otsingutöös ei osale. Seega vastab nõuetele hetkeseisuga vaid üks koer. Samas ei ole ühegi regulatsiooniga ette nähtud, et Eestis varingusündmusele reageeriv otsingukoer peaks üldse olema läbinud eksameid või atesteerimisi ning seda ei kontrollita. EOKK on klubisiselt koostanud dokumendi „Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoerte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord“. See dokument seab hetkel ainukesena kriteeriumid varingupääste sündmusele reageerivatele otsingukoertele, kuid see kehtib vaid klubi siseselt. Intervjuust EOKK esimehega tulenes, et EOKK oleks väga huvitatud, kui riiklikul tasemel oleks paika pandud nõuded, millele peab vastama varingupääste sündmusele reageeriv otsingukoer (Luukas 2013).

Töö autori arvates tuleks teenuse väljaarendamisega koos kehtestada riiklikul tasemel nõuded. See loob kindlad kriteeriumid millele peavad vastama kandidaadid, kes hakkavad Päästeametile teenus pakkuma. Päästeamet peaks võtma aluseks EOKK poolt loodud nõuete dokumendi.

Intervjuust EOKK esimehega selgus täiendavalt, et varingupääste teenus 3 väljaarendamine ning eksamil osalemisel toetamine või tingimuste loomine nende läbiviimiseks Eestis, oleks oluliseks motivaatoriks koerajuhtidele, et oma koeri varingutelt otsima koolitada (Luukas 2013).

Need koerajuhid, kes praegu harrastuse raames koolitavad jäävadki ainult koolitamise tasemele, sest eksamile minek nõuab ressursi, mida paljudel neist ei ole. Täpsemalt, ühe eksami kulu koerajuhile on suurusjärgus 1000 eurot, kuna eksameid tuleb sooritada Soomes või Rootsis. Selle põhjuseks on , et hetkel puuduvad Eestis nõuetekohased harjutusplatsid, kus saaks eksameid läbi viia. Intervjuust Urve Lagedaga selgus, et nii pommikoerte koolitus kui eksamid toimuvad Eestis. Aastal 1993 käidi esimest pommikoera koolitamas Inglismaal. Hetkel aga on Eestis paberitega koolitajad, kellel on õigus võtta vastu ka eksameid (Lageda 2013).

Intervjuust Katrina Jõemaaga selgus, et ka narkokoerte koolitamine ning eksamid toimuvad Eestis. Samas - nii pommikoera kui narkokoera eksamite erisuseks on see, et ei ole nõutud kindlat harjutusväljakut või eksamiplatsi, mis oluliselt lihtsustab ka nende korraldamist. Nagu peatükis 2.2 öeldud, on varingueksamite läbiviimiseks tarvis eraldi harjutusväljakut. Varingueksami A tase RH-T A teostamiseks oleks vaja Eestis luua vähemalt 800-1 000 m² suurune harjutusväljak, ühel või mitmel tasandil. Varinguala peab sisaldama ka pimedaid ruume ja madalal asetsevad peidikuid kuni 1 m sügavusel. Hetkel teevad koerajuhid lisaks maastikuotsingu harjutustele ka varinguotsingu harjutusi tühjades ja pool-lagunenud hoonetes. Samas antud hooned kindlasti ei vasta harjutusväljakule esitatud nõuetele ning harjutusväljakute puudumine on üks peamine asjaolu, mis koolitustegevust ja eksamite läbiviimist pärsib. Kui suudetaks luua koerajuhtidele harjutamiseks nõuetekohased harjutusväljakud, oleks võimalik ka eksameid Eestis sooritada ning kulutused oleksid palju

väiksemad. Harjutusväljakutel saaks läbi viia ka varingupäästealaseid õppuseid, kuhu oleks kaasatud lisaks otsingukoortele ka päästeressurss varingukonteineriga. See looks koerajuhtide jaoks võimaluse reageerida õppustele koos päästeressursiga, kuhu paljud koerajuhid oleksid nõus panustama oma vabast ajast (Luukas 2013).

Üheks suurimaks probleemiks on hetkel ka kindlustuse puudumine. Nagu eelpool mainitud, ei ole narkokoortele ega nende juhtidele kindlustust ette nähtud, kuna puuduvad seda eeldavad riskid. Varingupäästetöö puhul aga võivad nii koerajuhid kui koerad puutuda kokku elu ja tervist ohustavate riskidega. Vastavalt EOKK juhatause esimehele ei ole praegu ei koerajuhtidel ega otsingukoortel kindlustust ning seda ka olukorras, kui nad peaksid reageerima varingupääste sündmusele. EOKK seisukoht on, et nii koerale kui ka tema juhile peaks rakenduma täpselt samasugune kindlustus nagu vabatahtlikele päästjatele. Kindlasti peab nimetatud kindlustus kehtima ka õppustel ja treeningutel. Vastasel juhul võib tulla ette olukordi, kus koerajuht ei ole nõus reageerima õppusele või reaalsele sündmusele (Luukas 2013).

Otsingukoerale ja koerajuhile on EOKK-i poolt ette määratud varustuse millega peab reageerima varingupääste sündmusele (Lisa 1). Lisaks sellele on ka Päästeameti varingupääste teenuskaardil ära toodud Otsingukoera varustus – 10 komplekti. (Varingupääste...03.04.2013). Teenuskaardis aga ei ole lahti kirjutatud, millist varustust täpselt nõutud on. Siinkohal on EOKK välja toonud vahendid, mis peavad olema koerjuhil kaasas ning mis varustuses peab olema koer sündmusele reageerides.

Koerajuhile:

- Turvajalatsid, kiiver ja muud isikukaitsevahendid;
- Vile;
- Taskulamp või pealamp koos lisapatareidega;
- Esmaabipakk;
- Kirjutusvahend ja märkmepaber.

Koerale:

- Vajadusel käpakaitsemed;
- Kaelarihm ning jalutusrihm peavad olema kaasas.

Nagu eelnevalt öeldud, siis üldjuhul vesti ja kaelaketti turvakaalutlustel varingutel töötamisel ei kasutata.

Hetkel on EOKK-il varustuse osas puudujääke. Puuduvad turvajalatsid ja kiiver. EOKKi huvi on, et Päästeametiga koostööd tehes oleksid need esemed oleksid soetatud Päästeameti poolt.

Kõigil eelnimetatud põhjustel, sealhulgas eksamite sooritamiseks ning varingupääste õppuste korraldamiseks mõeldud harjutusväljakute loomine Eestis, kindlustus nii koerajuhile kui koerale ning toetus varustuse osas, on EOKK koerajuhid väga huvitatud koostööst Päästeametiga. See aga eeldaks varingupääste teenus 3 väljatöötamist ning kindla koostöökorra kehtestamist riiklikul tasemel (Luukas 2013).

3.2 Intervjuu Päästeameti poolse esindajaga

Intervjuust Päästeameti päästetöö osakonna valmisoleku talituse eksperdi Sven Jablonskiga selgus, kui kaugel on hetkel Päästeamet varingupääste teenus 3 väljaarendamisega. Teenust on plaanis hakata välja arendama 2013.aasta teises pooles. Praegu on esimesed läbirääkimised juba läbiviidud ka EOKK-ga. Eelnev koostöö kogemus on EOKK-l ja Päästeametil juba olemas, kuna EOKK liikmed on ühtlasi ka RPR liikmed. Hetkel on RPR arvel olevad otsingukoerad valmis reageerima ka varinguõnnetustele, kuid puudub dokumentatsioon, mis reguleerib täpselt milline koer tohiks Eestis varinguõnnetusele reageerida. Autor tuletab siinkohal meelde, et ka kindlustust neil hetkel ei ole, isegi kui nad peaksid reageerima varingupäästeõnnetusele. EOKK otsingukoerad reageerivad hetkel vaid Harjuma piires, üle-eestilist valmisolekut nad ei taga (Jablonski 2013).

Esimesed mõtted ning punktid on suudetud paberile panna, aga lepingute sõlmimisele pole veel jõutud. Teada olevalt on küll saadud varingupääste lühikoolitusi nii praktiliselt, kui teoreetiliselt, kuid puudub dokument, mille alusel saab Päästeamet öelda milline otsingukoer ja tema juht võib varingupääste sündmusele reageerida. Autor peab vajalikuks, et viimatu mainitud dokument sisaldaks kindlasti nõudeid eksamite ning atesteerimise osas. Sealhulgas peab dokumendis olema kirjeldatud, kuidas tagada eksamitel osalemine ja atesteerimine seni, kuni Eestis veel vastavaid harjutusväljakuid ei ole.

Varingupääste teenuskaardil on hetkel välja toodud varingupääste 3 teenuse toimimiseks vajaminev ressurss. Vahenditena on hetkel kirjas otsingukoer (päästekoer) – 10 tükki otsingukoera varustus – 10 komplekti. (Varingupääste...03.04.2013). Päästeameti esindaja arvates oleks optimaalne otsingukoerte arv seitse. Sellega oleks tagatud aastaringselt reageerimisvõimekus kolmeliikmelise otsingu-ja päästekoera meeskonnaga. EOKK poolne nägemus on, et klubi on suuteline seitse koera välja koolitama ja eksamitelt läbi laskma 2015. aastaks. Praeguse seisuga, kus on vaid üks otsingukoer, kes on läbinud varingueksam B tase RH-T B, ei ole EOKK suuteline pakkuma teenust terve

riigi ulatuses. Seega tuleks üle vaadata ka varingupääste teenuskaart, reageerivate koerte arvu tuleks korrigeerida lähtuvalt intervjuudest saadud teadmistele.

Igal koeral on kindel tööaeg, mille vältel ta võib järjest töötada. Kui on aset leidnud suurem päästesündmus, on võimalik abijõududena välja kutsuda ka teised reservis olevad otsingukoerad (Jablonski 2013). Päästeamet ei nõua hetkel otsingu-ja päästekoeralt ning tema juhilt turvanõuete järgimist. Kas siinkohal on puudu dokument, mis määraks ära kohustusliku varustuse. Nagu eelpool juba kirjutatud, on varustuse nõuded paika pandud EOKK dokumendiga „...“. Seega, Päästeametil on dokument, millest lähtuda, kui hakata koostama riiklikul tasemel nõudeid varustusele ja turvalisusele. Eelnevalt oli ka märgitud, et juhul kui Päästeamet sõlmib koostöölepingu EOKK-iga, oleks EOKK-i huvi lisaks eksamil osalemise toetuse ja kindlustuse oluline ka toetus varustuse näol. Intervjuust Päästeameti esindajaga selgus, et Päästeamet oleks nõus toetama teataval määral varustuse soetamist otsingukoerale ja tema juhile. Täpsemalt mis varustust ja mis koguses saab öelda alles koostöölepingu sõlmimisel. Lõputöö autor teeb ettepaneku lähtuda varustuse soetamisel varingupääste konteineris olevatest kaitsevahenditest - see muudab hilisema varustuse kasutamise lihtsamaks, kuna Päästeametil on juba eelnev kogemus vastava varustuse kasutamise osas (Jablonski 2013).

3.3 Intervjuude analüüs

Intervjuudest EOKK esimehe ja Päästeameti eksperdiga selgus, et otsingu-ja päästekoerte alarmeerimine reaalsetel varingupäästesündmustel on oluline teema mõlemale intervjuueeritavale. See viib käesoleva lõputöö põhiküsimuseni: millise korra alusel see koostöö peaks olema korraldatud? Mõlemad pooled on antud küsimuses väljapakkunud omapoolseid, millest autor andis ülevaate eelnevates punktides. Autori seisukoht on, et alarmeerimise korra osas on kõige tõenäolisem lahendus alarmeerimine mobiilside vahendusel. Päästeameti esindaja arvamuse kohaselt oleks see ka kõige vähem ressursi nõudev lahendus, kuna ei eelda uue alarmeerimissüsteemi välja töötamist. Hetkel toimub ka vabatahtlike päästjate

kaasamine sündmusele mobiilside vahendusel. Mobiilside on tõhus vahend, kuna igal inimesel on mobiil olemas ning läbi mobiili on inimest võimalik kõikjalt kätte saada. Pommikoerte puhul on alarmeerimissüsteem välja töötatud samuti mobiilside vahendusel. Valves oleval pommikoera juhil on valvetelefon, mille vahendusel antakse talle väljakutsest teada. Narkokoertega on alarmeerimine korraldatud teise korra alusel. Kuna narkokoerad on iga päev aktiivselt tööl, siis eraldi alarmeerimissüsteemi neil ei ole. Sellest jäeldub, et otsingukoerte alarmeerimisel ei saa kasutada narkokoerte alarmeerimise korda. Pigem saab võtta eeskujuks pommikoerte alarmeerimisel kasutusel olev korra mobiilside vahendusel, mida pooldaks ka Päästeamet.

EOKK-il ja Päästeametil on küsimus ka selles osas, et kes peaks otsustama otsingu- ja päästekoera reageerimise varingupääste sündmusele? Üheks võimaluseks pakkus Päästeamet välja Eesti päästemeeskonna (edaspidi EDRT) otsingu-ja päästetöö eksperdi vastavasisulise hinnangu. See eeldab varingupääste sündmuse korral pidevat kontakti EDRT eksperdi ja päästetöö juhi (edaspidi PTJ) vahel. Konsulterides antud teemal EDRT otsingu-ja päästetöö eksperdi Vadim Ivanoviga, selgus, et oluline oleks täpselt paika panna millise otsingu-ja päästetöö eksperdi hinnangut on tarvis. Selleks tuleks koostada nimekiri, millest jäeldub erinevate otsingu-ja päästetöö ekspertide pädevus ja spetsialiteet. Teise võimalusena näeb Päästeameti esindaja otsingu-ja päästekoera reageerimist operatiivkorrapidaja otsusel. Operatiivkorrapidaja otsustab lisaressursi vajalikkuse üle sündmuskohale jõudes või teepeal olles. Autori arvates oleks lihtsam jääda hetke süsteemi juurde. Kõik lisaressursid otsustab Operatiivkorrapidaja. Reageerimisajana väljakutse saamisel näeb Päästeameti esindaja optimaalse ajana kolm tundi. Sellisel arvamusel oli ka EOKK esimees. Reageerimisaja sisse on ära mahutatud koerajuhi töölt ära tulekuks kuluv aeg, otsingukoera valmisseadmine ning sündmuskohale sõiduks kuluv aeg.

Intervjuudest selgus, et nii Päästeamet kui ka EOKK on väga huvitatud ühistest õppustest ning koolitustest koos EOKK otsingu-ja päästekoertega. See annab kogemusi, mis toetavad edukat reageerimist tõelise sündmuse korral ning mõlemad osapooled õpivad tundma üksteise töövõtteid. Lisaks näeb Päästeamet võimalust kaasata otsingu-ja päästekoeri ka rahvusvahelistele õppustele koos EDRT-ga ning nende eksamitel osalemise toetamist. Tähtis on, et õppused ja koolitused toimuksid regulaarselt. Narko koertel näiteks toimuvad koolitused iga kuu üks nädal ning jooksvalt ka töö ajal. Iga kuu kindlal päeval tulevad kokku kõik regiooni narko koerte juhid koos oma koertega ja viiakse läbi koolitused. Sel hetkel puudub võimekus tööülesandeid täita, kuna kõik regiooni koerad on koolitusel ja aktiivset tööd ei teostata. Lisaks sellele õpitakse ka töökäigus viiakse läbi harjutusi otse töökohalt, et kontrollida koera töökindlust ja valmisolekut.

Pommikoerte koolitused toimuvad regiooniti erinevalt. Koerte koolitaja käib üks kord kuus igas regioonis ning viib läbi treeninguid ja eksameid pommikoertele. Põhja regioonis on koolituste korraldamine erinev. Tulenevalt sellest, et pommikoerte koolitaja elab põhja regioonis, ei ole eksamite jaoks kindlat päeva paika pandud. Kõik treeningud ja eksamid toimuvad kokkuleppel.

Otsingukoerte treeningutel ja koolitustel on suurimaks probleemiks nõuetele vastavate harjutusväljakute puudumine. Kui loodaks nõuetekohased harjutusväljakud Eestis, saaksid ka otsingukoerte juhid regulaarselt treenida ning ka eksameid läbi viia. See vähendaks eksamite sooritamiskulusid, kuna jäävad ära transport välismaale ja tagasi. Lisaks muudab harjutusväljakute olemasolu paremaks treenimisvõimalused Eestis. Saab korraldada õppuseid kuhu oleks kaasatud peale otsingukoerte ka päästeressurss.

4. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD OTSINGUKOERTE RAKENDAMISEKS VARINGUPÄÄSTETÖÖL EESTIS

Käesoleva lõputöö autor viis läbi intervjuud Eesti Otsingukoerte Klubi esimehe ning Päästeameti päästetöö osakonna valmisoleku talituse eksperdiga. Intervjuude eesmärgiks oli välja selgitada hetke olukord varingupääste teenus 3 võimalikust tööle rakendamisest, olemasolev võimekus otsingukoerte osas ning edukaks koostööks vaja minevad ressursid. Lisaks sellele viidi lõputöö käigus läbi intervjuud pommikoerte koolitaja Urve Lageda ja põhja tollipunkti vaneminspektor koerajuhi Katrina Jõemaaga. Intervjuude eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas on kasutatud ja kasutatakse koeri teenistuste igapäeva töös ning millise korra alusel seda tehakse Intervjuudest selgus, et pommikoerte ja narkokoerte teenistuses kasutamise meetmed on erinevad. Ka on erinevusi selles osas, millised nõuded on koerajuhtidele ja koertele dokumentidega seatud.

Siinkohal ei saa võtta nende kõikide teenistuste tööd täpselt ühesuguselt. Suurest erineb pommi- ja narkokoerte tööaeg ja kasutusviis. Pommikoerad on graafiku alusel valves aga narkokoertel on töö igapäev. Kui pommikoerad on valves ja ootavad väljakutset, siis narkokoerad teevad pingsalt tööd ning kui tuleb eriline väljakutse, siis reageerivad tavatöölt otse koeraga. Töö autori arvates saab pommikoerte süsteemi rakendada ka otsingukoerte süsteemi välja töötamisel. Koerajuht teeb päeval tavatööd, kui tuleb kutse reageerib koerajuht otse oma töölt. Siinkohal tuleb paika panna muidugi hüvitamistingimused. Kuna kui koerajuht tuleb tööl ära ei ole tööandja kohustatud temale palka maksma selle ära oldud aja eest. See on üks probleemkohaks mis tuleb läbi arutada, kui alustatakse teenuse väljatöötamist. Üheks võimaluseks muuta efektiivsemaks reageerimist varinguõnnetustele EOKK poolt oleks valvegraafiku koostamine klubi siseselt. See tagaks kõikidel päevadel aastas varinguõnnetustele reageerimisvalmisoleku otsingukoerte poolt.

Lõputöö autori arvates on Päästeametil võimalik varingupääste teenus 3 tööle saada. Kuna on olemas EOKK poolne suurhuvi otsingukoeri just varingupääste valdkonnas arendada ja EOKK esimehe intervjuust tuleb välja nende suutlikus välja koolitada nõutud arv koeri. Töö autor teeb ettepaneku Päästeametil otsingukoera ja koerajuhi nõuete välja töötamisel lähtuda EOKK-i poolt koostatud „Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoerte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord“ (Lisa 1).

Kokkuvõtteks teeb lõputöö autor Päästeametile järgmised ettepanekud varingupääste teenus 3 välja töötamiseks:

1. määratleda kriteeriumid, millele peavad vastama sobivad otsingukoerad ja ka koerajuhid. Töö autori arvamusel kohaselt tuleks siinkohal võtta aluseks EOKK poolt koostatud „Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoerte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord.“ Antud dokumendis on ära toodud täpsed nõudmised otsingukoerte juhtidele ja otsingukoertele ning dokumendi koostamisel on aluseks võetud IRO poolt esitatud nõudmised otsingukoertele.
2. kehtestada reageerimise kord. EOKK-i kohaselt tuleks reageerida kolme tunni jooksul, mille vältel koerajuhil on aega töölt ära tulemiseks, koera valmisolekusse viimiseks ning sündmuskohale sõitmiseks. Päästeameti esindaja nägi samuti ette reageerimisajaks kolme tundi. Autori arvates on kolm tundi optimaalne aeg. Kuna koerajuhi töölt ära tulek ja koera töökorda seadmine nõuab Alarimeerimise osas nõustub autor Päästeameti poolsete ettepanekutega teostada alarimeerimine mobiiltelefoni vahendusel. Teiste teenistuskooerte alarimeerimissüsteeme uurides selgus, et ka nendes kasutatakse alarimeerimiseks mobiiltelefone. Autor leiab, et eraldi alarimeerimissüsteemi ei ole antud hetkel otstarbekas välja töötada. Hetkel kasutatakse nii vabatahtlike päästjate kui ka teistes teenistustes töötavate koerajuhtide alarimeerimiseks mobiilsidet.
3. tuleks koostada dokumentatsioon, mis tagab kindlustuse otsingukoerale ning tema juhile nii väljakutse ajal kui ka treeningutel. Töö autori arvates tuleks teenuse väljaarendamisel kindlustus küsimustes käsitleda

otsingukoera ning koerajuhti eraldi töötavate teenistujatena. Kindlustus peaks laienema nii otsingukoerale kui ka koerajuhile.

4. otsingukoera ja koerajuhi varustuse nõuded tuleb paika panna. Hetkel puudub dokumentatsioon mis reguleeriks, mis varustust peab omama otsingukoer ja koerajuht. EOKK on välja töötanud korra „Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoerte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord“, kus on täpselt ära toodud varustus mis peab olema sündmusele reageerival otsingukoeral ja koerajuhil. Töö autori arvates saab Päästeamet teenuse väljatöötamisel võtta aluseks EOKK poolt väljatöötatud korra.
5. tuleks luua võimalused varingupääste valdkonnas korraldada õppuseid otsingukoerte ja koos päästeressursiga. Üheks selle tingimuse eelduseks oleks nõuetekohane harjutusväljak. Seal saavad õppuseid ja treeninguid läbi viia päästemeeskonnad, otsingukoerad ning ka EDRT meeskond. Ühisõppused parandaksid üle eestilist varinguõnnetustele reageerimise kvaliteeti. Hetkel puudub meil lihtsalt veel kogemus päästemeeskonna ning varingutelt otsiva otsingukoera koostöös.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärk oli välja töötada kõige sobivam kord Päästeametile varingupääste teenus 3 väljaarendamiseks. Eesmärgi saavutamiseks, esitas autor uurimisküsimused, millele vastuse saamiseks viis läbi uuringud intervjuu vormis teenistusköörte rakendamise seotud ekspertidega teistest valdkondadest, Päästeameti päästetöö osakonna valmisoleku talituse teenuse eksperdiga ja Eesti Otsingukoerte Klubi esimehega. Uuringu tulemusel selgus, et Päästeametil on 2013. aasta teises pooles plaan alustada varingupääste teenus 3 väljaarendamist, kuid puudub dokumentatsioon, mille alusel hakata otsingukoeri valima, koolitama ning reaalsetel päästesündmustel rakendama. Esimesed läbirääkimised on peetud Eesti Otsingukoerte Klubiga, kellega Päästeametil on juba eelnev töökogemus Eesti päästemeeskonna raames. Eesti Otsingukoerte Klubi poolne huvi Päästeametiga koostööd teha on suur ning põhjuseks on see, et koerajuhid soovivad oma koeri rakendada ka reaalsetes situatsioonides. Hetkel treenitakse koeri vaid harrastuse korras, kuid riigile kasulik olla veel ei saa. Ühtlasi järeldus uuringust, et nii Päästeameti kui EOKKi põhisoovid ja eesmärgid kattuvad selles osas, mis puudutab reageerimisaega alarmeerimissüsteemi ning koostööd reguleerivate dokumentide loetelu.

Pommi-ja narkokoerte teenistuses rakendamiseks on paika pandud kindlad kriteeriumid mis eksamid peab läbinud olema pommi-ja narkokoer, et alustada teenistust. Kriteeriumid ja nõuded läbitud eksamite tasemele tuleks panna paika ka otsingukoertele. Samas tuleb siinkohal arvestada, et seni kuni Eestis puuduvad eksamite sooritamiseks vajalikud harjutusväljakud, tuleb eksameid sooritama käia välismaal. Päästeameti ja EOKK-i vaheline koostöökind peaks kindlasti sätestama ka selle, mis ulatuses Päästeamet on valmis toetama eksamite sooritamist välismaal. Pikemas perspektiivis tuleks seada eesmärgiks harjutusväljakute rajamist Eestis, mis ühtlasi looks platvormi varingupäästealaste õppuste korraldamiseks, kuhu oleks kaasatud ka varingukonteiner.

Kriteeriumid ja nõuded tuleks paika panna ka selles osas, mis puudutab nõuetekohast varustust ja kindlustust ning millistele tingimustele peab vastama

otsingukoer ja tema juht. Viimase osas saab aluseks võtta EOKK poolt juba olemasoleva dokumendi „Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoerte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord“ ning seda vajadusel täiendada. Varingupääste teenus 3 väljaarendamisel on oluline silmas pidada millised otsingukoerad meil tööks vajalikud on, kui palju läheb vaja otsingukoeri, et oleks tagatud üle-eestiline valmisolek ning kui kaua võtab aega nende nõuetekohane koolitamine hetke olemasolevate võimaluste juures.

Antud töö tulemused on esimeseks sisendiks Päästeametile varingupääste teenus 3 väljaarendamisel.

SUMMARY

The objective of this study was to examine the most suitable way to work out rescue service during falls/collapses for Estonian Rescue Service. The purpose of this study was to examine how using sniffer dogs was practiced in other areas; sniffer dogs capability to react during falls/collapses and rescue service actions for developing service 3. Received results were analyzed and the plan was completed for rescue service to use sniffer dogs during Falls/collapses in Estonia, it also could be used by Estonian Rescue Service in developing by the year 2015. Rescue service is planning to start developing plan for rescue works service 3 in the second half of the year 2013, but it is unknown on what basis sniffer dogs will be selected and checked. The first negotiation were held with The Club of Estonian Sniffer Dogs with who Estonian Rescue Service has experience work with before among Estonian rescue team.

In conclusion the author of this thesis due to the results of the survey recommend to cooperate with EOKK and identified gaps could be solved during the development of the service.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Siseministeeriumi valitsemisala arengukavast 2012-2015. Siseministeeriumi kodulehelt <http://www.siseministeerium.ee/17410/> välja otsitud 30.10.2012.

Otsingukoertest üldiselt. Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=34&Itemid=27&lang=et välja otsitud 09.01.2013

Tasks. Rahvusvaheliste Päästekoerte Organisatsiooni kodulehelt <http://www.iro-dogs.org/en/rescue-dogs/tasks.html> välja otsitud 09.01.2013

Luukas, M. 2013. Küsimused Eesti Otsingukoerte Klubi esindajale. Tallinn, 20.02.2013

Otsingukoera algkoolitus. Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=article&id=282%3Aotsingukoera-alkkoolitusest&catid=87%3Akoolitused&Itemid=104&lang=et välja otsitud 09.01.2013

Varingupääste teenuskaart. Päästeameti siseveebist <https://uks.smit.ee/1099/1803/,DanaInfo=pai.rescue.sise> välja otsitud 03.04.2013

Jablonski, S. 2013. Küsimused Päästeameti päästetöö osakonna valmisoleku talituse eksperdile. Tallinn, 07.02.2013

Otsingukoerte eksamid. Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=category&id=49&Itemid=72&lang=et välja otsitud 09.01.2013

Eeskirjad. Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=category&id=48&Itemid=71&lang=et välja otsitud 09.01.2013

Jõemaa, K. 2013. Küsimused narkokoerte juhile. Tallinn, 25.04.2013

Sobivuseksam varing RH-T E. Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt
http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=article&id=219%3Asobivuseksam-varing-rh-t-e&catid=48%3Aeeskirjad&Itemid=71&lang=et välja otsitud.03.04.2013

Lageda, U. 2013. Küsimused pommikoerte juhile. Tallinn, 23.04.2013

Varingu-eksam A tase RH-TA .Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt
http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=article&id=233%3Avaringu-eksam-a-tase-rh-t-a&catid=48%3Aeeskirjad&Itemid=71&lang=et välja otsitud 03.04.2013

Varingu-eksam B tase RH-TB . Eesti otsingukoerte klubi kodulehelt
http://www.otsingukoerad.ee/index.html/index.php?option=com_content&view=article&id=234%3Avaringu-eksam-b-tase-rh-t-b&catid=48%3Aeeskirjad&Itemid=71&lang=et välja otsitud 03.04.2013

Angela Eaton Snovak, 2004, Guide to Search and Rescue Dogs, Barron's Educational Series

Langemetsi, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü. ja Voll, P. 2009. Eesti Keele Seletav Sõnaraamat 6. („Eesti kirjakeele seletusraamatu“ 2., täiendatud ja parandatud trükk, lk 221). Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn

LISA 1 Väljakutsetel osalevate koerajuhtide ja otsingukoerte kvalifitseerimise tingimused ja tingimustele vastavuse hindamise kord

Kinnitatud:

Eesti Otsingukoerte Klubi
„28“ jaanuari 2013
üldkoosoleku otsusega nr 1
Jaanuar 2013

SISUKORD

1. Sissejuhatus
2. Põhinõuded ja eeldused
3. Koerajuhi kvalifitseerimise tingimused väljakutsetel osalemiseks
4. Otsingukoera kvalifitseerimise tingimused väljakutsetel osalemiseks
5. Kvalifitseerimise tingimustele vastavuse hindamise kord
6. Kohustuslik varustus
7. Teavitamiskohustus
8. Mõisted ja lühendid
9. Rakendussätted

1. Sissejuhatus

Käesoleva dokumendi eesmärgiks on määratleda nõuded koerajuhtidele ning pääste- ja otsingukoertele, kes vabatahtlikena osalevad operatiivtegevuses. Väljakutsele reageerivad pääste- ja otsingumeeskonnad vastavad antud dokumendiga kehtestatud kvalifitseerimise tingimustele, et kindlustada operatiivtegevuses osalevate koerajuhtide kõrgeid professionaalsed oskused ning pääste- ja otsingukoerte väljaõppe ühtlane tase.

2. Põhinõuded ja eeltingimused

Operatiivtegevuses osalev koerajuht peab vastama järgmistele eeltingimustele:

- on vähemalt 18 aastane ja EOKK või RPR-i liige;
- on võimeline töötama stabiilselt ja tulemuslikult pingelolukorras ning oskab teha meeskonnatööd;
- on aus, kohusetundlik, otsustus- ja vastutusvõimeline, sealhulgas võimeline langetama otsuseid iseseisvalt oma pädevuse piires ja võimeline nägema ette otsuste tagajärgi;
- on läbinud tervisekontrolli vastavalt vabatahtlikule päästjale esitatavatele tervisenõuetele ning tema füüsiline ettevalmistus tagab vabatahtliku päästja päästesündmuse lahendamise ülesannete nõuetekohase täitmise;
- on läbinud vähemalt 16-tunnise vabatahtliku päästja esimese astme õppe või omab vabatahtliku päästja tunnistust.

Operatiivtegevuses osalev pääste- ja otsingukoer peab vastama järgmistele eeltingimustele:

- Koera vanus peab olema vähemalt 18 kuud;

- Koer peab olema vaksineeritud vastavalt Eesti Kennelliidu kehtestatud vaksineerimisnõuetele ning saama regulaarselt ussi-ja parasiiditõrjet;
 - Koer on terve ja heas füüsilises vormis ega tohi kannatada tervisehäirete all, mis piiravad tema sooritusvõimet või takistavad tal täitmast funktsioone, milleks koer treenitud on; väljakutsetel on keelatud osaleda haige koeraga ja koeraga, kellele on antud valuvaigistavaid ravimeid;
 - Koer peab olema märgistatud mikrokiibiga või ID-tätoveeringuga, mille andmed koera omaniku kohta on identifitseeritavad lemmikloomaregistri kaudu;
- Koerajuht on igas olukorras vastutav oma koera käitumise eest.

3. Koerajuhi kvalifitseerimise tingimused väljakutsetel osalemiseks

Väljakutsetel osalemiseks koerajuhina, orienteerujana, sündmusejuhi- või staabitöötajana peab koerajuht omama baastadmisi otsingu-ja päästetööde korraldusest, otsingutaktikatest, esmaabist ja orienteerumisest.

Põhiteadmised otsingu-ja päästetööde teostamisest ja korraldusest

Baastadmised otsingu-ja päästetööde sündmuse juhtimise struktuurist ja staabi

töökorraldusest, protseduuridest ja praktikatest. Sidevahendite kasutus ja raadioside

eetris. Sobiva otsingutaktika valimine maastikust, ilmastikutingimustest ja muudest

asjaoludest lähtuvalt.

- Baaskoolituse test (ühekordne)
- Osavõtt RPR-i, Politsei ja Piirivalveameti, Päästeameti või Kaitseliidu otsinguõppusest vähemalt 1 kord aastas
- Osavõtt ööotsingu harjutusest vähemalt 1 kord iga 2-aasta järel

Esmaabi andmise oskused

Eesmärgiks tagada õnnetusjuhtumi või vigastuse korral esmaabi andmine kannatanule või rühmakaaslasele (sh ka koertele), milleks täitmiseks peavad koerajuhid läbinud olema vähemalt 16-tunnise esmaabi kursuse, mis sisaldab nii

teooriat kui ka praktiliste ülesannete lahendamist ning värskendama õpitut iga 2-aasta järel.

- Läbitud 16-tunnine esmaabi kursus (vajalik tunnistus)
- Esmaabi täiendõppe kursus iga 2-aasta järel
- Koerte esmaabi loeng (soovituslik)

Orienteerumine maastikul

Eesmärk kindlustada, et väljakutsetel osalevad koerajuhid oskavad lugeda topograafilist maa-ala kaarti, tunnevad koordinaatsüsteeme ja oskavad kasutada

kompassi ning GPS navigatsiooniseadmeid.

- Läbitud kaardi-ja kompassi tundmise koolitus
- Kaardi, kompassi ja GPS-i kasutamise praktiline test maastikul iga 2-aasta järel

4. Otsingukoera kvalifitseerimise tingimused väljakutsetel osalemiseks

Sõltuvalt väljakutse liigist peab osalev pääste-ja otsingukoer olema sooritanud vastava kategooria päästekoerte IPO-R eksami vähemalt A tasemel ning osalema regulaarselt otsingutreeningutes.

Maa-alaotsing:

- IPO-R RH FL-A või B eksami tulemus, mis ei ole vanem kui 2 aastat;
- Regulaarsed maa-alaotsingu treeningud

Varinguotsing:

- IPO-R RH T-A või B eksami tulemus, mis ei ole vanem kui 2 aastat;
- Regulaarsed varinguotsingu treeningud

Jäljeajamine:

- IPO-R RH F-A või B eksami tulemus, mis ei ole vanem kui 2 aastat;
- Alternatiivina vähemalt FH1 või kõrgema astme jäljekoolituse tulemus, mis ei ole vanem kui 2 aastat eeldusel, et koeraga osaletakse regulaarselt otsingutreeningutes.
- Regulaarsed jäljetreeningud

5. Kohustuslik varustus

Väljakutsel osaleja on kohustatud tagama väljakutsel osalemisel alljärgneva miinimumvarustuse olemasolu ja kasutuse.

Maa-alaotsing:

Koerajuhile:

- Eraldustunnustega vest, ilmastikukindlad riided ja jalanõud;
- GPS või kompass;
- Laetud akuga mobiiltelefon;
- Taskulamp või pealamp koos lisapatareidega;
- Tuletegemise vahendid;
- Esmaabipakk;
- Joogivesi ja väike snäkk;
- Kirjutusvahend ja märkmepaber.

Koerale:

- Kaelarihm, millele on märgitud koerajuhi kontakttelefon, ning jalutusrihm;
- Tunnusvest kirjaga „PÄÄSTE“
- Soovitavalt GPS teekonnasalvestaja

Varinguotsing:

Koerajuhile:

- Turvajalatsid, kiiver ja muud isikukaitsevahendid;
- Vile;
- Taskulamp või pealamp koos lisapatareidega;
- Esmaabipakk;
- Kirjutusvahend ja märkmepaber;

Koerale:

- Üldjuhul turvakaalutlustel vesti ja kaelaketti varingutel töötamisel ei kasutata
- Vajadusel käpakaitsemed;
- Kaelarihm ning jalutusrihm peavad olema kaasas.

6. Kvalifitseerimise tingimustele vastavuse hindamise kord

Kvalifitseerimise tingimustele vastavuse hindamiseks ning operatiivtegevuses

osalemiseks esitab koerajuht vastava taotlusvormi (Lisa 1) EOKK juhatuse poolt määratud kontaktisikule (*edaspidi kontaktisik*) üks kord aastas jooksva aasta 1.aprilliks ning kinnitab selles oma allkirjaga esitatud andmete õigsust.

Kontaktisik teeb nõuetekohaselt täidetud taotlusvormidest kokkuvõtte ning esitab selle EOKK juhatusele.

Jooksval aastal kvalifitseerimise tingimused täitnud koerajuht võib taotleda kvalifitseerimise tingimustele vastavuse hindamist esitades vastava taotlusvormi kontaktisikule.

EOKK juhatus teeb otsuse väljakutsetele reageerivate koerajuhtide ja koerte nimekirja kandmiseks regulaarselt üks kord aastas jooksva aasta 1.maiks ning

vajadusel täiendab või teeb muudatusi nimekirjas vastavalt vajadusele.

EOKK juhatus võib oma põhjendatud otsusega väljakutsetele reageerivate koerajuhtide ja koerte nimekirjast välja arvata koerajuhi või koera, kes on minetanud

vastavuse kvalifitseerimise tingimustele või kelle osalemine jooksva aasta otsingutreeningutes ei leia regulaarselt tõendamist enam kui 2 kuu jooksul.

7. Teavitamiskohustus

Väljakutsetel osalev koerajuht kohustub teavitama kontaktisikut esimesel võimalusel

asjaoludest, mis takistavad võimalikel väljakutsetel osalemist. Sellisteks asjaoludeks

loetakse koera või koerajuhi haigestumine või muud pikemaajalist laadi põhjused,

mille eeldatav kestvus on enam kui 2 nädalat.

8. Mõisted ja lühendid

Regulaarne treening – korrapäraselt ja kindlaksmääratud ajavahemike järel toimuv treening, mis viitab tegevuse organiseeritusele ja perioodilisele jätkuvusele, kuid sealjuures arvestades ilmastikuoludest tingitud eripäradega. Üldjuhul loetakse regulaarseks treeninguks treening, mis toimub sagedusega 1 kord nädalas. Lisaks eeltoodule tuleks treeningkorraldada ka koeraga osalemist eksamil, õppusel, koolitusel, seminaril, treeninglaagris.

Otsingutreening – eesmärgistatud tegevus, mis on suunatud koerte koolitamisele läbi praktiliste harjutuste või situatsioonülesannete eelnevalt kindlaksmääratud maavõli

varingualal elus inimeste otsimiseks nendest eralduva lõhnajälje järgi ning leitud inimestest teatamiseks. Otsingutreening koosneb koerale mitmete komponentide õpetamisest läbi erinevate osasoorituste nagu eemaldumine ja iseseisev töö, juhitavus, lõhnatöö, täpsustamine, teatamiskäitumine, premeerimiskäitumine jms.

EOKK – Eesti Otsingukoerte Klubi

GPS - Global Positioning System, ülemaailmne asukoha määramise süsteem

IPO-R – rahvusvaheline päästekoerte eksami eeskiri

RH-F – päästekoerte jäljeeksam

RH-FL - päästekoerte maa-alaeksam

RH-T – päästekoerte varingueksam
RPR – Vabatahtlik Reservpäästerühm

9. Rakendussätted

Käesolev kord jõustub üldkoosoleku otsuse vastuvõtmisest ning vaadatakse mitte

harvem kui 5 aasta järel.

Varingute alal rakendatakse pääste- ja otsingukoerte suhtes üleminekuperioodi kuni

Päästeametiga sõlmitavas koostöölepingus sätestatud vabatahtlike ja pääste- ja otsingukoerte varingupääste teenuse käivitamiseni.

TAOTLUSVORM

Koerajuhi nimi: _____ Kuupäev: _____

Koera nimi: _____ Vanus: _____

KOERAJUHI VASTAVUS KVALIFITSEERIMISE TINGIMUSTELE

Kriteerium (märkida ristiga lahtrisse) X

Põhiteadmised otsingu-ja päästetööde korraldusest

Baaskursuse test (ühekordne)

Osavõtt RPR-i, Politsei ja Piirivalveameti, Päästeameti või

Kaitseliidu otsinguõppusest vähemalt 1 kord aastas

Osavõtt ööotsingu harjutusest vähemalt 1 kord iga 2-aasta järel

Esmaabi oskused

Läbitud 16-tunnine esmaabi kursus (vajalik tunnistus)

Esmaabi täiendõppe kursus iga 2-aasta järel

Koerte esmaabi loeng (soovituslik)

Orienteerumine maastikul

Läbitud kaardi-ja kompassi tundmise koolitus

Kaardi, kompassi ja GPS-i kasutamise praktiline test maastikul iga

2-aasta järel

OTSINGUKOERA VASTAVUS KVALIFITSEERIMISE TINGIMUSTELE

Kategooria (märkida ristiga lahtrisse) X

Maa-alaotsing

IPO-R RH FL-A või B eksami tulemus, mis ei ole vanem kui 2-aastat

Varinguotsing

IPO-R RH T-A või B eksami tulemus, mis ei ole vanem kui 2-aastat

Jäljeajamine

IPO-R RH F-A või B eksami või FH1 või kõrgema astme

jäljekoolituse tulemus, mis ei ole vanem kui 2-aastat

_ Käesolevaga kinnitan, et vastan koerajuhile esitatavatele põhinõuetele ja kvalifitseerimise tingimustele ning soovin osaleda väljakutsetel. Saan aru ja tagan

väljakutsetel kohustusliku miinimumvarustuse olemasolu ja kasutamise.

_ Käesolevaga kinnitan, et minu koer vastab otsingukoerale esitatavatele põhinõuetele ja kvalifitseerimise tingimustele ning soovin koeraga osaleda märgitud

kategooria väljakutsetel. Saan aru, et antud taotlusvormi esitamisega võtan endale

kohustuse tegeleda väljakutsetel osaleva koera regulaarsete otsingutreeningutega.

Kinnitan kõikide eelpool esitatud andmete õigsust.

Koerajuhi allkiri: _____

LISA 2 Intervjuu küsimused Päästeameti eksperdile

- 1.Kes oleks partneriks Päästeametile varingupääste teenus 3 teostamisel?
- 2.Mis alustel valitakse teenuse pakkuja?
- 3.Mida saaks Päästeamet vastu pakkuda koertejuhtidele ning koertele? koerte kindlustus, koolitused?
- 4.Kuidas hakatakse otsingukoer alarmeerima sündmustele ning mis staadiumis?
- 5.Mitu otsingukoera oleks vaja, et varingupääste teenus oleks tagatud üle Eesti 24/7?
- 6.Milline leping sõlmitakse teenuse osutajaga?
- 7.Milliseid võimalusi veel pakub Päästeamet teenuse pakkujale? Õppused, koolitused?

LISA 3 Intervjuu küsimused Eesti Otsingukoerte Klubile

1. Palju teie klubis on hetkel koeri kes vastavad varingutelt otsimise nõuetele?
Sobivuseksam varing RH-T E; Varingu-eksam A tase RH-T A; Varingu-eksam B tase RH-T B.
2. Kas teie klubis on üldse huvi sellist teenust hakata pakkuma Päästeametile?
3. Mis oleks teie poolsed ootused üldse Päästeametilt (koolitusedtoetused, õppuste võimalused)
4. Millised koerad sobivad kõige paremini just varingutelt otsimiseks?
5. Millised on treenimisvõimaluse Eestis otsingukoertele?

LISA 4 Sobivuseksam varing RH-T E

Üldised reeglid

Otsinguala: hävinenud või osaliselt hävinenud ehitis, mis võib koosneda erinevatest ehitusmaterjalidest, vähemalt 400-600 m², ühel tasandil. Koerajuht ja kohtunik peavad otsingualasse sisse nägema (Sobivuseksam...03.04.2013).

Figurandid: üks figurant, peidetud.

Koeral võib olla visuaalse ja/või füüsilise kontakti võimalus. Peidikuid võib kasutada rohkem kui üks kord, aga peidikuid vahetades peab vältima valeteatamise võimaluse tekkimist. Juba kasutatud peidikud peavad jääma avatuks, kui neid parasjagu ei kasutata. Figurandid peavad peidikutes olema 10 minutit enne koera töö algust. Tuleb järgida ohutusreegleid. Figurandid peavad aitama kohtunikku: Nad peavad olema vaikselt, ilma et nad koerjuhti ja/või koera mingil viisil aitaksid (Sobivuseksam...03.04.2013).

Tööaeg: kuni 15 minutit. Tööaeg algab, kui koer saadetakse otsima.

Sooritamise reeglid

Koerajuht peab oma koeraga otsingualast väljaspool nägemisulatust ootama, kuni teda kutsutakse. Koerajuhile antakse asukohta kirjeldav joonis, kus otsinguala on nähtavalt piiritletud või omab selgeid piirjooni. Enne otsingu alustamist, informeerib koerajuht kohtunikku sellest, kuidas tema koer leitud figurandist teatab. Lubatud on haukumine, rulliga teatamine või pendel-teatamine. Otsinguvalmis koer alustab tööd koerajuhi valitud kohast ilma otsinguesti või kaelarihmata. Rulliga teataval koeral on lubatud kanda vaid vabastusmehhanismiga kaelarihma, mis kaitseb koera vigastuste eest. Koer otsib ala koerajuhi käsul. Koerajuht võib varingule astuda kohe, kui kohtunik loa annab. Teatamise ajal ei tohi koer koerajuhilt ega figurandilt mingisugust abi saada. Koer peab teatama selgelt, jõuliselt ja suunatult lõhna asukohta/teatamiskohta, kuni koerajuht koerani jõuab, koerajuht peab selgelt aru saama, kust koer lõhna üles võttis. Koerajuht annab teatamisest kohtunikule teada ja tohib kohtuniku loal koera juurde minna. Varingu-otsingu sobivuseksami A osa lõppeb koerajuhi raporti ja kohtuniku poolt hinde teatavaks tegemisega (Sobivuseksam...03.04.2013).

LISA 5 Varingu-eksam A tase RH-T A

Üldised reeglid

Otsinguala: hävinenud või osaliselt hävinenud ehitis, mis võib koosneda erinevatest ehitismaterjalidest, vähemalt 800-1 000 m², ühel või mitmel tasandil. A taseme varingu ala peab sisaldama pimedaid ruume ja madalal asetsevad peidikuid kuni 1 m sügavusel. Ainult hoonete otsimine ei ole lubatud, kuigi üksikuid ruume võib otsingualasse arvata. Koerajuht ja kohtunik peavad otsingualasse sisse nägema (Varingu-eksam A...03.04.2013).

Figurandid: kaks figuranti, peidetud

Koeral ei tohi olla visuaalse ja/või füüsilise kontakti võimalust ja peidikud peavad olema võimalikult hästi kaetud, et vältida nendenähtavust silmaga. Koer ei tohi läbi avade figurandini jõuda. Figurantide vaheline kaugus peab võimaldama selget teatamist. Kui figurandid jäävad üksteisele liiga lähestikku, võib juhtuda olukord kus koer leiab kannatanu aga ei erista enam ära kõrval olevat kohta. Peidikuid võib kasutada rohkem kui üks kord, aga peidikuid vahetades ei tohi tekkida valeteatamise ohtu. Kui figurant muudab asukohta võib lõhn levida üle väljaku ning on oht vale teadete tekkimisele. Juba kasutatud peidikud peavad jääma avatuks, kui neid parasjagu ei kasutata. Figurandid peavad peidikutes olema 15 minutit enne koera töö algust. Tuleb järgida ohutusreegleid. Figurandid aitavad kohtunikku; nad peavad olema vaikselt, ilma et nad koerjuhti ja/või koera mingil viisil aitaksid. Leitud figurandid kutsutakse kohtuniku käsul peidikutest välja (Varingu-eksam A...03.04.2013).

Kasutusel on mitmeid häirijaid: hõõguv tuli, mootorimüra, haamrilöögid, trummeldamine, helilindistused jne. Häirijate ülesandeks on luua reaalne situatsioon koerale nagu see on väljakutse ajal. Häirijatega harjunud koer on suuteline reaalse sündmuse ajal paremini tööd tegema.

Tööaeg: kuni 20 minutit. Tööaeg algab, kui koer saadetakse otsima.

Sooritamise reeglid

Koerajuht peab oma koeraga otsingualast väljas väljaspool nägemis- ja kuuldeulatust ootama, kuni teda kutsutakse. Koerajuhile antakse asukohta kirjeldav skeem. Otsinguala on nähtavalt piiritletud või omab selgeid piirjooni. Koerajuht valib otsingutaktika ja peab seda enne otsingu alustamist kohtunikule tutvustama. Kõikidest muutustest otsingu ajal tuleb kohtunikkude teavitada, seda peab tegema otsinguaja raames. Enne otsingu alustamist, peab koerajuht kohtunikkude teavitama, kuidas tema koer leiust teatab. Lubatud on haukumine, rulliga teatamine või pendel-teatamine. Otsinguvalmis koer alustab tööd koerajuhil valitud kohast ilma otsinguvesti või kaelarihmata. Rulliga teataval koeral on ainult lubatud vabastus-mehhanismiga kaelarihm, mis kaitseb koera vigastuste eest. Koer otsib ala koerajuhil käsul. Koerajuht võib varingule astuda alles kohtuniku loal. Teatamise ajal ei tohi koer koerajuhilt ega figurandilt mingit abi saada. Koerajuht peab teatamisest kohtunikkude teada andma ja tohib alles kohtuniku loal koera juurde minna. Koer peab teatama selgelt, jõuliselt ja suunatult lõhna asukohta/teatamiskohta, kuni koerajuht koerani jõuab. Koerajuht peab selgelt aru saama, kust koer lõhna üles võttis. Eksam jätkub kohtuniku käsul. Koerajuht võib koera ühe korra oma asukohast otsingule saata. Juhiseid võib anda teatamiskohas või varinguala servas. Seejärel lahkub koerajuht varemelt (Varingu-eksam A...03.04.2013).

Varingu-otsingu A taseme A osa lõpeb koerajuhil raporti ja kohtuniku poolt hinde teatavaks tegemisega.

LISA 6 Varingu-eksam B tase RH-T B

Üldised reeglid

Otsinguala: hävinenud või osaliselt hävinenud ehitis, mis võib koosneda erinevatest ehitusmaterjalidest, vähemalt 1 200-15 000 m², ühel või mitmel tarandil. B taseme varingu ala peab sisaldama vähemalt 6 peidikut, millest vähemalt kaks peavad olema pimedad ruumid või õõnsused, vähemalt 2 madalal asetsevat peidikut u 2 m sügavusel või vähemalt 2 minimaalselt 2 m kõrgusel asuvat peidikut. Varingualal peavad olema vähemalt kahte eri tüüpi peidikud. Ainult hoonete otsimine ei ole lubatud, kuigi üksikuid ruume võib otsingualasse arvata (Varingu-eksam B...03.04.2013).

Figurandid: kolm figuranti, peidetud

Koeral ei tohi olla visuaalse ja/või füüsilise kontakti võimalust ja peidikud peavad olema võimalikult hästi kaetud, et vältida nende nähtavust. Koer ei tohi läbi sissepääsu avade figurandini jõuda. Figurantide vaheline kaugus peab võimaldama selget teatamist. Peidikuid võib kasutada rohkem kui üks kord, aga peidikuid vahetades ei tohi tekkida valeteatamise ohtu. Juba kasutatud peidikud peavad jääma avatuks, kui neid parasjagu ei kasutata. Figurandid peavad peidikutes olema 15 minutit enne koera töö algust. Tuleb järgida ohutusreegleid. Figurandid aitavad kohtunikku; nad peavad olema vaikselt, ilma et nad koerjuhti ja/või koera mingil viisil aitaksid. Leitud figurante ei pea peidikutest välja kutsuma. Alles siis tulevad figurandid peidikutest välja kui neile selleks luba antakse (Varingu-eksam B...03.04.2013).

Kasutusel on mitmeid häirijaid: hõõguv tuli, mootorimüra, haamrilöögid, trummeldamine, helilindistused jne. Häirijate ülesandeks on luua reaalne situatsioon koerale nagu see on väljakutse ajal. Häirijatega harjunud koer on suuteline reaalse sündmuse ajal paremini tööd tegema.

Tööaeg: kuni 30 minutit. Tööaeg algab, kui koer saadetakse otsima.

Sooritamise reeglid

Osaleja peab oma koeraga otsingualast väljas väljaspool nägemis-ja kuuldeulatust ootama, kuni teda kutsutakse. Koerajuhile antakse asukohta kirjeldav skeem. Otsinguala on nähtavalt piiritletud või omab selgeid piirjooni. Koerajuht valib otsingutaktika ja peab seda enne otsingu alustamist kohtunikule tutvustama. Kõikidest taktika muutustest otsingu ajal tuleb kohtuniku teavitada, seda peab tegema otsinguaja raames. Enne otsingu alustamist, peab koerajuht kohtuniku teavitama, kuidas tema koer leiust teatab. Lubatud on haukumine, rulliga teatamine või pendel-teatamine. Otsinguvalmis koer alustab tööd koerajuhil valitud kohast ilma otsinguvesti või kaelarihmata. Rulliga teataval koeral on ainult lubatud vabastus-mehhanismiga kaelarihm, mis kaitseb koera vigastuste eest. Koer otsib ala koerajuhil käsul. Koerajuht võib varingule astuda alles kohtuniku loal. Teatamise ajal ei tohi koer koerajuhilt ega figurandilt mingit abi saada. Koerajuht peab teatamisest kohtuniku märku andma ja tohib alles kohtuniku loal koera juurde minna. Koer peab teatama selgelt, jõuliselt ja suunatult lõhna asukohta/teatamiskohta, kuni koerajuht koerani jõuab. Koerajuht peab selgelt aru saama, kust koer lõhna üles võttis. Test jätkub kohtuniku käsul. Koerajuht võib koera ühe korra oma asukohast otsingule saata. Juhiseid võib anda teatamiskohas või varinguala servas. Seejärel lahku koerajuht varemelt. Varingu-otsingu B taseme A osa lõppeb koerajuhil raporti ja kohtuniku poolt hinde teatavaks tegemisega (Varingu-eksam B...03.04.2013).

LISA 7 Intervjuu küsimused narkokoera juhile

- 1.Kuidas ning mis dokumentide alusel kasutatakse koeri teie valdkonnas?
2. Palju on koeri reageerimisvalmis?
- 3.Kuidas toimuvad koerte koolitused ning õppused?
- 4.Milline on koera ning tema juhi kindlustus?
5. Mismoodi on valvesolek paika pandud?
6. Kas on kindlad koerad keda saab teie valdkonnas ainult kasutada, või sobivad kõik tõud?
- 7.Milline varustus on nõutud koerale ning tema juhile?
- 8.Millal alustati Eestis narkokoerte kaasamist sündmustele?
- 9.Kas praegune reageerimiskord ja algus aastatel on sama või on toimunud muutused?

LISA 8 Intervjuu küsimused pommikoera juhile

- 1.Kuidas ning mis dokumentide alusel kasutatakse koeri teie valdkonnas?
2. Palju on koeri reageerimisvalmis?
- 3.Kuidas toimuvad koerte koolitused ning õppused?
- 4.Milline on koera ning tema juhi kindlustus?
5. Mismoodi on valvesolek paika pandud?
6. Kas on kindlad koerad keda saab teie valdkonnas ainult kasutada, või sobivad kõik tõud?
- 7.Milline varustus on nõutud koerale ning tema juhile?
- 8.Millal alustati Eestis pommikoerte kaasamist sündmustele?
- 9.Kas praegune reageerimiskord ja algus aastatel on sama või on toimunud muutused?